

Αρχείο Καβάφη: Στόχοι, πλαίσιο, θέσεις

Το Αρχείο Καβάφη περιήλθε στη διαχείριση του Ιδρύματος Ωνάση στα τέλη του 2012. Εξασφαλίστηκε έτσι η παραμονή του Αρχείου στην Ελλάδα και αποφεύχθηκε ενδεχόμενος κατακερματισμός του. Αποστολή μας είναι η προστασία του φυσικού αρχείου, η δημιουργία των απαραίτητων συνθηκών ώστε να είναι ανοιχτό και προσβάσιμο σε ερευνητές και κοινό και η διάδοση του καβαφικού έργου και του διεθνούς χαρακτήρα της ποίησης του Κ.Π. Καβάφη.

Το Αρχείο Καβάφη αποτελείται από περισσότερα από 4.500 χειρόγραφα και προσωπικά αντικείμενα του ποιητή. Ανάμεσα στα τεκμήρια του Αρχείου, συγκαταλέγονται χειρόγραφα ποιήματα, μεταφράσεις, σχόλια σε ποιήματα, πεζά κείμενα του ποιητή, η αλληλογραφία και οι σημειώσεις του, το αρχείο Αλεξανδρινής Τέχνης, καθώς και μέρος από το αρχείο Σεγκόπουλου, κληρονόμου του ποιητή, αλλά και έργα τέχνης με αναφορές στον ίδιο. Από την πρώτη στιγμή που το Αρχείο περιήλθε στο Ίδρυμα, έγινε κάθε δυνατή προσπάθεια (ακόμη και σε περιόδους συντήρησης) να διευκολυνθούν όλοι οι ερευνητές που το ζήτησαν. Κανείς ερευνητής δεν αποκλείστηκε και κανείς δεν είχε προνομιακή πρόσβαση.

Το Αρχείο Καβάφη βρίσκεται σήμερα σε φάση μετάβασης, από το ανοιχτό φυσικό στο ανοιχτό ψηφιακό αρχείο. Η πολιτική που θα ακολουθηθεί είναι πλήρους ανοιχτής πρόσβασης για το σύνολο του ψηφιοποιημένου υλικού, σύμφωνα με συγκεκριμένους, διεθνώς προσδιορισμένους και σαφώς καθορισμένους όρους. Διεθνώς, η ανοιχτή πρόσβαση σε μεγάλο βαθμό ασκείται κατά έναν τρόπο που είναι φαινομενικά παράδοξο, αλλά αποτελεί πάγια τακτική στο χώρο της ανοιχτής γνώσης, δηλαδή με τη διατήρηση και άσκηση των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας. Ανοιχτή πρόσβαση σημαίνει επίσης την κατοχύρωση του Αρχείου από χρήσεις και πρακτικές που διαιωνίζουν παλαιότερες συνθήκες αποκλειστικής πρόσβασης και στοχεύουν ουσιαστικά στον έμμεσο περιορισμό της ανοιχτής πολιτικής του Αρχείου.

Η πολιτική της διάσωσης και διάδοσης της πολιτιστικής κληρονομιάς, στην οποία είναι αφοσιωμένο το Ίδρυμα Ωνάση, αποτελεί έκφραση της συνολικότερης πολιτικής του Ιδρύματος στους χώρους του πολιτισμού, των τεχνών και των επιστημών, αλλά και της ευρύτερης πολιτικής κοινωφελείας του Ιδρύματος και σε αυτό ακριβώς το πλαίσιο εντάσσεται η απόκτηση και διαχείριση του Αρχείου Καβάφη.

Το Αρχείο Καβάφη εντάσσεται στην Ωνάσειο Βιβλιοθήκη, η κύρια συλλογή της οποίας αντιπροσωπεύει όλο το φάσμα των πνευματικών δραστηριοτήτων των Ελλήνων της Διασποράς, από την εποχή της πρώιμης ιταλικής Αναγέννησης έως τα ύστερα χρόνια του Νεοελληνικού Διαφωτισμού το 19ο αιώνα. Ο χώρος της Ωνασειού Βιβλιοθήκης άνοιξε το 2016 με ένα πρόγραμμα δράσεων που περιλαμβάνει οργανωμένες επισκέψεις, εκπαιδευτικά προγράμματα και διαλέξεις απευθυνόμενες σε πανεπιστημιακούς, φοιτητές, ερευνητές, συλλόγους, μαθητές, οικογένειες, αλλά και βιβλιόφιλους που επιθυμούν να γνωρίσουν από κοντά τη βιβλιοθήκη. Παράλληλα, έχει υλοποιηθεί η μερική ψηφιοποίηση της συλλογής της Βιβλιοθήκης, η οποία μετά την ολοκλήρωσή της θα παρέχει ανοιχτή πρόσβαση σε περισσότερα από 100.000 τεκμήρια.

Ο πυλώνας της παιδείας, της επιστήμης και της πολιτιστικής κληρονομιάς αποτελεί μία από τις σημαντικότερες προκλήσεις για το Ίδρυμα Ωνάση. Οι περισσότερες από 7.000 υποτροφίες, η υποστήριξη 400 και πλέον πανεπιστημίων στην Ελλάδα και διεθνώς, με έμφαση στην υποστήριξη και διάδοση των ελληνικών σπουδών και του ελληνικού πολιτισμού, η δράση του Ωνασείου Πολιτιστικού Κέντρου στις ΗΠΑ τα τελευταία 18 χρόνια, με 20 εκθέσεις για τον αρχαίο και νεότερο ελληνικό πολιτισμό και με τελικό απολογισμό περισσότερους από 900.000 επισκέπτες, συνηγορούν σε αυτή την κατεύθυνση. Παράλληλα, στον ακαδημαϊκό τομέα δράσης του Ιδρύματος Ωνάση στη Νέα Υόρκη, έχουν οργανωθεί 1.740 σεμιναριακές διαλέξεις και μαθήματα για τον ελληνικό πολιτισμό, σε συνεργασία με 210 επισκέπτες καθηγητές και 500 τμήματα πανεπιστημίων, με εκτιμώμενη επισκεψιμότητα 95.000 άτομα σε Βόρεια, Κεντρική και Νότια Αμερική.

Μέσα σε αυτό το πλαίσιο λειτουργεί και θα συνεχίσει να λειτουργεί το Αρχείο Καβάφη. Απόδειξη της πολυεπίπεδης και πολυσχιδούς δράσης του αποτελεί η διοργάνωση του Διεθνούς Θερινού Σχολείου Καβάφη (International Cavafy Summer School), το καλοκαίρι του 2017, που ήταν η πρώτη παγκοσμίως εκδήλωση αυτού του είδους αφιερωμένη αποκλειστικά στον ποιητή και την απήχηση του έργου του. Στο σχεδιασμό του Ιδρύματος είναι να πραγματοποιείται σε ετήσια βάση το International Cavafy Summer School, κάθε Ιούλιο. Επίσης, στον προγραμματισμό του Ιδρύματος περιλαμβάνεται η αναγγελία για δύο ετήσιες υποτροφίες μεταδιδακτορικών φοιτητών σε σχέση με την έρευνα του καβαφικού έργου. Μέχρι στιγμής, εξάλλου, έχουν διοργανωθεί έξι ερευνητικά σεμινάρια του Αρχείου Καβάφη (2016-2017), 21 εκπαιδευτικές δράσεις για ενήλικες, με περισσότερους από 2.000 συμμετέχοντες (εννιά εκδηλώσεις στον κύκλο «Λέξεις και Σκέψεις» στη Στέγη του Ιδρύματος Ωνάση και μία ημερίδα στο Πάντειο Πανεπιστήμιο) και 36 εργαστήρια για μαθητές δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης («Ο Καβάφης πάει σχολείο»), όπου συμμετείχαν εξακόσιοι και πλέον μαθητές. Τον Απρίλιο και το Μάιο του 2017, συνεχίζονται οι δύο εκπαιδευτικοί κύκλοι «Εφτά ποιήματα, εφτά μαθήματα» και «4 παραστασιακές διαλέξεις».

Στο πλαίσιο της διάσωσης του υλικού αρχείου, το Ίδρυμα προέβη στη συντήρηση ενός μεγάλου αριθμού φύλλων αρχειακών τεκμηρίων από διαφορετικούς φακέλους, τα οποία έπρεπε να συντηρηθούν για να διαφυλαχθεί η φυσική ακεραιότητά τους. Πρόκειται για χειρόγραφα τα οποία είναι εξαιρετικά ευαίσθητα και, όπως φαίνεται, δεν είχαν συντηρηθεί ποτέ. Η συντήρηση είναι μια συνεχιζόμενη διαδικασία, κατά τη διάρκεια της οποίας αξιολογούνται οι ανάγκες του φυσικού Αρχείου.

Η συντήρηση και διατήρηση του Αρχείου προϋποθέτει όχι μόνο την υλική του διάσωση, αλλά και τη διαρκή του τεκμηρίωση και τον επιστημονικό εμπλουτισμό του. Η προστασία του Αρχείου επιτυγχάνεται μέσα από το ουσιαστικό άνοιγμά του στην επιστημονική και εκπαιδευτική κοινότητα, αλλά και το ευρύ κοινό.

Αυτοί είναι οι στόχοι για τους οποίους εργαζόμαστε και στη βάση τους είμαστε ανοιχτοί σε διάλογο με όσους θέλουν να αναπτύξουν μια ουσιαστική σχέση με το εγχείρημά μας και να μας συνδράμουν με ερωτήσεις, σχόλια, παρατηρήσεις και προτάσεις.